

tämättä koko sarjasta. Se teki minut jotenkin alakuloiseksi. Yksi syy oli eräiden siinä esiintyneiden äärimmäisen vaikea entinen elämä, joka selitti sitä, että heillä oli enää yksi mahdollisuus, uskoon ja vieläpä tiukkaan uskoon tuleminen. Kun on myöhemmin seurannut heidän uusia vaiheitaan, ne eivät ainakaan kaikkien osalta hyviltä tunnu.

Ohjelmia eritellessään Sumiala-Seppänen on mielestäni parhaimmillaan. Tekstissä on imua ja tuoreutta. Tekijä muistuttaa myös, että vaikka sarja oli mediatutkimuksen näkökulmasta sopeutunut hyvin vallitsevaan

alan kulttuuriin ja vaikka sillä oli kytkentöjä erilaisiin kristillisiin traditioihin, sen julkinen katsojapalaute ei suinkaan ollut yksiselitteisen myönteinen. Sumiala-Seppänen lainaa teologian tohtori Paavo Kettusta, joka kolumnissaan kirjoitti näin:

”Minun on vaikea kuvitella, että monikaan niistä ihmisistä, jotka ovat joskus minulle ripittäytyneet tai olleet sielunhoitosuhteessa, olisivat olleet halukkaita katumaan televisiokameroiden edessä. Katuva ihminen on useimmiten elämäntilanteessa, jossa hän mieluummin haakeutuu syrjään, etsii varjoa ja

avautuu mahdollisimman luotamuksellisessa seurassa.”

Oletan että epäviihtymykseni nomadeja katsellessa perustui jotenkin samaan kuin Kettusen reaktio, vaikka en osannutkaan pukea asiaa sanoiksi.

Voidaan ehkä ajatella, että läpikaupallisessa yhteiskunnassa rippituolitkin muistuttavat mainonnan ilosanomia. Jos näin on, pitäisi löytyä myös kirkon sisältä enemmän Paavo Kettusia.

Joka tapauksessa nuo yhdeksän henkilöä tekevät väitöskirjasta omaperäisen.

Mummot globaalissa maailmassa

MARJA JYLHÄ

Isovanhemmat ovat nykyisin toisennäköisiä kuin oman sukupolveni alakolouaapisessa. Mummot joutuvat harvoin keintuoliini, useimmat vaarit eivät kudo kalaverkkoja. Pienten lasten isovanhemmat eivät tavallisesti ole vanhoja ollenkaan ja yhä useammin heillä on vielä omakin isä tai äiti elossa. Isoäiti ja isoisa alkavat näyttäytyä myös naisena ja miehenä, joiden elämään isovanhemmuus ilmaantuu uutena aineksena työn, parisuhteen ja muiden tärkeiksi tulleiden asioiden keskelle. Uusperheissä ei aina ole vain kahta isoäitiä vaan kukaties neljä tai viisi. Jossakin perheessä isoäiti voi olla etäperheenjäsen, koska sattuu juuri olemaan työssä Australiassa.

On oikeastaan kummallista, että uudenlainen isovanhem-

muus ja neljän, viiden sukupolven perheiden yleistyminen ovat toistaiseksi vain vähän kiinnostaneet suomalaisia tutkijoita. Ei Vappu Taipaleen Isoäitikirjakaan varsinainen tutkimus ole, mutta hienolla tavalla se esittelee ja käyttää hyväkseen mitä moninaisimpia perhetutkimuksen, naistutkimuksen, vanhenemistutkimuksen ja terveys-tutkimuksen tuloksia. Kirjoittamistavassa näkyy, että alun perin lastenpsykiatriksi ja lapsuuden tutkijaksi pätevöitynyt kirjoittaja on jo kauan ollut pitkin Eurooppaa tunnettu asiantuntija myös vanhuuden ja vanhenemistutkimuksen kysymyksissä. Isoäitydessähän nämä kaksi asiaa tulevat yhteen: lapsi ja vanheneva nainen. Kun puhutaan isoäitydestä, näkökulma on usein lapsen ja naista katsotaan

Vappu Taipale
Isoäitikirja
Helsinki: WSOY, 2002

hänen kautta, mutta tässä on toisin: kysymys on naisen elämästä, jossa mummona oleminen on tärkeää, mutta tärkeitä asioita on muitakin.

Erytyslaatuiseksi tätä kirjaa ei kuitenkaan tee tutkimusaines vaan yleisen ja yksityisen hieno yhdistäminen: kirjoittajan oma elämä tyttärenä, vaimona ja isoäitinä sekä hänen kokemuksensa monilta erilaisilta yhteiskuntaelämän aloilta ovat koko ajan läsnä. Sillä tavalla puhe kuukautisiin liittyvistä uskomuksista, vaihdevuosien hormonihoidosta, kehitysmaiden köyhyys-

gelmasta, geroteknologiasta, ikääntyvän naisen sosiaalisesta näkymättömyydestä, Pirkka-lehden nikseistä ja Rafael Wardin taiteesta asettuvat luontevasti saman kokonaisuuden osiksi. Isoäitiys muovautuu maailmassa, joka on ”glokaali”, siis yhtä aikaa globaali ja paikallinen. Vaikka mummona oleminen näyttää mitä privaattimulta asialta, ovat isoäidit osa suomalaista sosiaalista pääomaa ja isoäitiyden ehdot päätetään osana kansallista ja kansainvälistä yhteiskuntapolitiikkaa.

Kun suuret ikäluokat ovat tulleet kypsään keski-ikään, näkyy julkisuuden henkilöiden haastatteluissa yhä useammin puhetta lastenlasten ihanuudesta. Mummous on lahja, sanoo Vappu Taipalekin, mutta ei jää sitä romantisoimaan vaan näyttää ihanuuden lisäksi myös mum-

mouden ongelmat ja huvittavat puolet. Isoäidiksi tuleminen saattaa olla kriisinpoikanen, kun se vastaan panemattomasti todistaa iän karttumisesta. Olipa lapsenlapsi miten rakas hyvänsä, ei isoäiti aina millään jaksaisi hoitaa häntä niin paljon kuin lapsen vanhemmat toivoisivat, etenkin kun hoivattavana saattaa vielä olla oma äiti tai anoppi. Mummouden hassuus taas liittyy sen ihanuuteen: ”Aivan kuin maidoneritys laukeaa äidissä vauvaa varten, niin isoäidistä laukeaa kimittävä kaakottava ääni. Sille ei voi kerrassaan mitään, se vain tulee. Ihan hullua olisi kuvitella isoäidin viileästi matalalla, hallitulla äänellä kommentoivan vauvan olemusta.” Eikä isoäitiys tässä kirjassa esiinny vain niiden ilona, jotka itse ovat saaneet synnyttää, vaan enemänkin sukupolvisuhteena, jo-

hon mahtuu ”etämummoja, avomummoja, naapurinmummoja, lapsista kiinnostuneita ihmisiä ilman omistusoikeutta tai välitöntä kasvatusvastuuta. Ei katsota sukuselvytyksiä, vaan ihmissuhteita”.

Isoäitikirja on tärkeä kirja, koska se käsittelee naista, vanhenevista ja vanhenevaa naista tarkkanäköisesti, viisaasti ja rikkaasti sillä tavalla, että näistä julkisuudessa ja tutkimuksessakin usein rakennetut stereotyyppit hajoavat tyhjiin. Esiin astuu ristiriitainen, arvaamaton ja kiinnostava isoäiti. Eikä isoäitiys ole kuolemanvakavaa. Anna-Liisa Härkösen Häräntappoaseen jälkeen tämä on ensimmäinen kirja, jonka vuoksi on pitänyt nauraa ääneen junassa. Mutta en kerro mille kohdille, lukekaa itse.

Hyödyllinen opas sosiaalipolitiikan ja sen muutosten ymmärtämiseksi

ERKKI TUOMIOJA

Lukijan ei kannata pelästyä tämän artikkelikokoelman teoreettisesti orientoitunutta lähtökohtaa institutionaalisen sosiaalipolitiikan esittelemisestä tai Raija Julkusen ensimmäisen artikkelin otsikkoon nostettua uusinstitutionalismiä käsitteä. Kirjan luettuani en tosin uskaltaisi mennä vastaamaan tenttikysymyksiin sen enempää vanhasta kuin uudesta institutionalismista; sen sijaan luulen kirjan avulla ymmärtäväni joitakin tärkeitä asioita Suomen so-

siaalipolitiikan kehityksestä vähän aikaisempaa paremmin.

Niissä paikoissa, joissa perustuslain mukaan päätetään Suomen sosiaalipolitiikan kehityksestä ja malleista, kuten hallituksessa tai eduskunnassa, ei päätöksiä tehtäessä juuri koskaan pohdita asioita siitä näkökulmasta, miten ne muokkaavat Suomen hyvinvointivaltion rakenteita yleensä. Se ei välttämättä tarkoita, että päätökset olisivat ajattelemattomia tai sattumanvaraisia, vaan sitä, ettei niiden

Juho Saari (toim.)
Instituutiot ja sosiaalipolitiikka
Johdatus institutionaalisen muutoksen tutkimukseen
Saarijärvi: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto, 2003
225 s.

kaikkia premissejä ja vaikutuksia osata eikä oikein halutakaan tuoda päätöksenteossa esille.